

Slutrapport

Folkhögskolornas verksamhet för nyanlända

Peter Håkansson och Robert Nilsson Mohammadi

Centrum för tillämpad arbetslivsforskning och utvärdering (CTA)

Malmö universitet

Innehåll

1 Sammanfattning	1
2 Inledning	3
Uppdraget	3
Bakgrund	3
3 Vad vet vi om folkhögskolornas arbete med nyanlända?	5
4 Metoder och material	7
5 Folkhögskolorna i Skånes verksamhet för nyanlända	9
6 Enkätens resultat	13
7 Intervjuernas resultat	17
Utvecklingen av folkhögskolornas arbete med nyanlända	17
Personalens engagemang	19
Folkbildningens idéer och dess uttryck	20
Folkhögskolan som en plats för möten mellan människor	22
Kulturbegreppet	24
8 Slutsatser och diskussion	29
Referenser	31
Bilaga 1: Intervjuguiden	33

Figurer

Figur 1. Skånes folkhögskolor	9
Figur 2. Etableringskurs och Svenska från dag 1	10
Figur 3. Språkschablon i Skåne, deltagarveckor	10
Figur 4. Språkschablon allmän kurs, deltagarveckor	12
Figur 6. Svenska från dag 1	14
Figur 5. Etableringskurs	14
Figur 8. Kulturaktivitet – kreativ	16
Figur 7. Kulturaktivitet – publik	16
Figur 9. Kulturbegreppets dimensioner och kulturutövarens position	27

1 Sammanfattning

Flyktingmottagandet under hösten 2015 satte stora delar av samhället under hård press. Folkbildningens organisationer klev då in som en viktig aktör, och har sedan dess utvidgat sitt arbete med nyanlända genom utbildningar som Etableringskurs på folkhögskola, Svenska från dag 1 och Vardagssvenska. Den här kartläggningen ger en bild av vad folkhögskolorna i Skåne gör för nyanlända, hur de gör det och hur arbetet har utvecklats över tid. Kartläggningen utgår ifrån Överenskommelsen mellan folkbildningen i Skåne och Region Skåne (2016-11-11), som behandlar folkbildningens och regionens samverkan för Skånes utveckling.

Rapporten svarar på frågeställningarna:

- Hur har processen sett ut? Vad har hänt över tid?
- Hur arbetar folkhögskolorna med nyanlända?
- Vad erbjuder folkhögskolorna som syftar till integration?
- På vilket sätt arbetar folkhögskolorna med kulturaktivitet mot gruppen?
Hur motiverar man det?

Rapporten bygger på en datainsamling i tre steg: förberedande studiebesök, en enkät och kvalitativa intervjuer. Kartläggningen har också sammanställt och kommenterat data från Folkbildningsrådet. Studiebesöken gav insikter i folkhögskolornas arbete med nyanlända och hjälpte oss att formulera frågorna i den enkät vi skickade ut till samtliga folkhögskolor i Skåne. Enkäten ger en bild av vilka kurser folkhögskolorna erbjuder som riktar sig till nyanlända, vad dessa kurser innehåller och hur mycket. De kvalitativa intervjuerna ger information om hur personal som är inblandad i vissa av dessa kurser uppfattar sina uppgifter och hur de berättar om vad som har hänt över tid.

De viktigaste resultaten är:

Verksamheterna riktade till nyanlända tog fart 2014. Etableringskurs på folkhögskola är den största av kurserna. Svenska från dag 1, som fick stora regeringsanslag under 2015 och 2016, ligger på andra plats. Studiemotiverande folkhögskolekurs med språkstöd finns på vissa platser som en möjlighet för dem som bedöms stå särskilt långt från arbetsmarknaden. Folkhögskolornas internat har använts som bland annat internat, eller för den kommunalt finansierade verksamheten Folkhögskolespåret. Flera folkhögskolor har fått betygsrätt i Svenska för invandrare (SFI).

Traditionella undervisningsformer dominerar. Undervisning i klassrummet är den vanligaste aktiviteten, även om studiebesök på exempelvis arbetsplatser, folkbibliotek och konsthallar också förekommer.

Kulturkonsumtion är vanligare än kulturskapande. Undervisningen innehåller framför allt kulturkonsumerande aktiviteter, såsom gå på teater eller se på konst. Aktiviteter som gör deltagarna till kulturskapare förekommer mer sällan.

Folkbildningens pedagogik och folkhögskolornas institutionella miljöer uppfattas som verkningsamma. Folkbildningens holistiska inställning till människan, samt det explorativa förhållningssättet till lärande beskrivs i intervjuerna som välanpassat för arbetet med nyanlända. Även folkhögskolornas institutionella miljö, präglad av möten mellan människor med olika bakgrunder och ambitioner, beskrivs som verksam. Folkbildningen utjämnar och ger egenmakt, bland annat genom att skapa tillträde till nätverk och släppa in i offentliga rum såsom folkbibliotek.

I folkhögskolornas verksamheter upplöses kategorin nyanländ. I folkhögskolemiljön blir de nyanlända människor som arbetar med det som just nu är svårt i livet, liksom många andra av folkhögskolornas deltagare gör. Med andra ord upplöses kategorin "nyanländ" i någon av de större kategorierna "deltagare" eller "människor".

Vissa bruk av kulturbegreppet har återinfört gränsdragningar mellan föreställda kulturella gemenskaper. Medan folkbildningens idéer och praktiker synes upplösa kategorin nyanländ, sorterar vissa bruk av kulturbegreppet deltagarna i kulturellt åtskilda grupper. Folkbildningen beskrivs som en svensk institution och som en förmedlare av svensk kultur, medan de nyanlända deltagarna kan ses som bärare av sina olika kulturer.

2 Inledning

Uppdraget

Malmö högskola fick 2017-02-06 i uppdrag av Region Skåne att genomföra en kartläggning av folkbildningens arbete med nyanlända. Studien skulle ta sitt avstamp i Sveriges ökade flyktmottagande under hösten 2015. Stora delar av det svenska samhället sattes då under hård press, så även folkbildningen. En heläckande bild av vad folkbildningen gör för nyanlända saknades dock. Vidare skulle studien bygga på *Överenskommelsen mellan folkbildningen i Skåne och Region Skåne* (2016-11-11) och särskilt fokusera på två teman i överenskommelsen, nämligen Integration och Kultur.

Studien har sammanställt folkhögskolornas olika aktiviteter som är inriktade på nyanlända flyktingar och belyser framför allt Etableringskurs på folkhögskola och Svenska från dag 1, och visar vilka moment de innehöll under hösten 2017 då datainsamlingen genomfördes. Studien undersöker också hur folkhögskolornas personal berättar om och resonerar kring sitt arbete med de nyanlända. På så vis skapar studien en bild av hur utbudet och dess innehåll har förändrats över tid, samt av hur folkhögskolorna reflekterar kring sina verksamheter. Kultur och integration är således två centrala undersökningsområden, men även specifika användningar av folkbildningsbegreppet i relation till flyktmottagandet diskuteras.

Rapporten svarar på frågeställningarna:

- Hur har processen sett ut? Vad har hänt över tid?
- Hur arbetar folkhögskolorna med nyanlända?
- Vad erbjuder folkhögskolorna som syftar till integration?
- På vilket sätt arbetar folkhögskolorna med kulturaktivitet mot gruppen?
Hur motiverar man det?

Bakgrund

Folkhögskolor och studieförbund spelar en allt större roll för mottagandet av flyktingar och inom integrationen av nyanlända. I en debattartikel skriver Åsa Kratz och Monica Fällström (2017) från Folkhögskoleförningen inom Sveriges kommuner och landsting (SKL) att folkbildningens organisationer under hösten 2015 snabbt ställde om sina verksamheter. Enligt debattörerna tog folkhögskolor och studieförbund emot 60 000 nyanlända år 2015 och 90 000 under år 2016 (jfr. Bernerstedt och Håkansson 2017). Kratz och Fällström frågar: "Hur hade Sverige klarat av hösten 2015 utan folkbildningen när det anlände 162 000 människor på flykt?"

I en annan debattartikel skriver Stefan Attefall från Rölsefolkhögskolornas intresseorganisation och Inggerd Wärnersson från Föreningen Skånes folkhögskolor i samverkan att de 18 folkhögskolorna i Skåne står för en fjärdedel av etableringskurserna som genomförs i Sverige. Dessa debattörer skriver fram folkhögskolornas arbete med nyanlända som en fortsättning på folkbildningens långvariga arbete med att möta eftersatta bildningsbehov genom att ge människor kraft att växa. Attefall och Wärnersson framhåller att folkhögskolorna är framgångsrika i sitt uppdrag, och argumenterar för att folkhögskolorna ska få utökade

medel och rättigheter att självständigt driva Svenska för invandrare (SFI). Folkbildningen använder alltså mottagandet av flyktingar för att argumentera för sin samhällsnytta.

Vilka kurser genomför folkhögskolor som riktar sig till nyanlända?

- Studiemotiverande folkhögskolekurs (SMF) är till för deltagare som saknar gymnasiekompetens. Kursen har ordnats av folkhögskolorna och Arbetsförmedlingen sedan 2010. Kursen är tre månader lång och syftar till att stimulera till fortsatta studier. Kursen kan genomföras med språkstöd (och kan då kallas SMF plus). I intervjuerna som vi har gjort med personal på folkhögskolor framkommer det att kursen framför allt rekryterar äldre personer som bedöms stå särskilt långt från arbetsmarknaden. (Lindell m.fl. 2017a)
- Svenska för invandrare (SFI) är en kommunal vuxenutbildning som ger grundläggande kunskaper i svenska språket. Med tillstånd från Skolinspektionen kan folkhögskolor bedriva utbildning som motsvarar kommunal SFI. Utbildningsplatsen finansieras av deltagarens hemkommun.
- Etableringskurs på folkhögskola har funnits sedan 2014, och är en arbetsförberedande insats som kan ingå i den tvååriga etableringsplan som Arbetsförmedlingen upprättar tillsammans med den nyanlände. Det är framför allt personer med kort utbildningsbakgrund som är aktuella för Etableringskursen. Under de sex månader som kursen pågår får deltagarna studera svenska samt genomgå samhällsorienterande och arbetsförberedande aktiviteter. När kursen är avslutad upprättas en individuell plan för hur deltagaren ska fortsätta närma sig arbetsmarknaden. Deltagaren får också ett kompetensintyg som kan användas för att komma in på SFI. (Lindell m.fl. 2017b; Svensson 2016)
- Svenska från dag 1 och Vardagssvenska finansierades av regeringsanslag 2015 och 2016. Först var det studieförbund och senare också folkhögskolor som genomförde språkstudier med främst asylsökande. Syftet var att bidra till en meningsfull väntan och påskynda en framtida etablering. (Bernerstedt och Håkansson 2017)
- Folkhögskolespåret är en kommunalt finansierad verksamhet som låter ensamkommande ungdomar mellan 18 och 21 läsa Allmän kurs medan de bor på en folkhögskola och då också får stöd av en mentor.

Överenskommelsen mellan folkbildningen i Skåne och Region Skåne syftar till att synliggöra och stärka folkbildningens roll i det regionala utvecklingsarbetet. Parterna samverkar kring sju gemensamma områden: demokrati, integration, mångfald, kompetensförsörjning och arbetsmarknad, kultur, miljö och folkhälsa. Överenskommelsen betonar folkbildningens betydelse för Skånes utveckling och kunskapsbyggande i regionen. En förutsättning för ett framgångsrikt samarbete är en ökad kunskap om folkbildningens roll och verksamhet. Detta är en utgångspunkt för denna studie.

3 Vad vet vi om folkhögskolornas arbete med nyanlända?

Folkbildningsrådet har publicerat en serie av uppföljningar och rapporter som på olika sätt behandlar folkhögskolors och studieförbunds kontakter med människor som har haft Sverige som sitt hem en kortare tid. Etableringskursen har fått mest uppmärksamhet (Lindell m.fl. 2017b; Svensson 2016), men även kurserna Svenska från dag 1 och Vardagssvenska har utretts (Bernerstedt och Håkansson 2017) liksom studiecirkelverksamhet riktad mot deltagare med erfarenheter av internationell migration (Nordzell m.fl. 2017). Rapporternas antal och innehåll tyder på att folkbildningens organisationer här har funnit ett angeläget område som de vill kvalitetssäkra samt fortsätta utveckla sin kompetens inom. Arbetet med nyanlända används samtidigt för att visa folkbildningens bidrag till samhället.

Det är en stor del av de nyanlända i Sverige som har varit i kontakt med studieförbund eller folkhögskolor.¹ Nyanlända kvinnor är en grupp som folkbildningen har rekryterat särskilt aktivt, och varit framgångsrik i att nå. Utrikesfödda kvinnor som grupp står långt ifrån arbetsmarknaden kan undervisning vid en folkhögskola bli en väg ut ur hemmet (se bl.a. Lindell m.fl. 2017b).

Något som framkommer ur flera av rapporterna är att folkbildningspedagogiken till en början upplevs som främmande och märklig för deltagarna. Deltagarna beskrivs som påverkade av en kultur där läraren är en auktoritet och mätbar kunskap är normen. Rapporterna tar också fasta på att deltagarna efter en tids tillvänjning finner sig till rätta och känner att de hittat en studieform som passar dem (Lindell m.fl. 2017b; Svensson 2016). Alternativa förklaringsmodeller – som att folkbildningen rekryterar nyanlända med kortare tid i skolan – diskuteras inte, utan kulturskillnad blir den dominerande förklaringen.

Rapporterna ger en enhetlig bild av kursernas innehåll. Språkinläring och språkövning är centralt i de kurser som folkbildningens organisationer erbjuder. Kurserna innehåller emellertid även undervisning om samhälle och arbete. De genomförs ofta i samarbete med det civila samhällets föreningar och organisationer. Här betonar rapporterna nätverksskapande som en viktig utkomst. Det folkhögskolekurserna ger är en mental förberedelse för arbete i Sverige, snarare än en väg in i arbetet.

Folkbildningens metoder anses fungera väl i arbetet med nyanlända. Rapporterna belägger att tjänstemän på arbetsförmedlingen uppskattar folkhögskolornas kurser, eftersom de ser att deltagarna lär sig svenska i en stimulerande miljö. Hög anpassningsbarhet och den påföljande variationsrikedomen lyfts fram som viktiga delar av framgångskonceptet. Enligt Lindell m.fl. (2017) är Etableringskursen mer lik SFI – och mindre lik reguljär folkhögskoleundervisning – på folkhögskolor som också ger SFI. SFI-undervisningens formella regelverk kan göra Etableringskursen mindre "folkhögskolemässig". SFI-kurserna innebär en anpassning mellan folkbildningens pedagogik och en pedagogik som är mer styrd av mätbara resultat och betyg (Svensson 2016).

¹ 2015 och 2016 deltog totalt uppemot 150 000 nyanlända i Svenska från dag 1.

En oro som uttrycks i en del av rapporterna är att de nyanlända inte riktigt blir en del av folkhögskolornas miljö. Folkbildarna vill ha mer tid för att arbeta med de nyanlända samtidigt som de nyanlända som kommer till tas i rapporterna gärna vill stanna längre tid på folkhögskolorna. Förutom utbildningens innehåll blir folkhögskolorna en trygg miljö, som ger rutiner, vardag och hemkänsla.

Tidigare studier ger värdefull kunskap om folkhögskolornas arbete på många områden. Frågan om hur folkhögskolorna arbetar med kulturaktiviteter i sitt arbete med nyanlända har däremot inte ställts i de genomgångna rapporterna och uppföljningarna. Mottagande, etablering och integration diskuteras ofta i linje med kultur i betydelsen normer och värdesystem, då de nyanlända både är kulturbärare och skall integreras i ett kulturarv. Vidare kan kultur och kulturella aktiviteter fungera som en pedagogisk resurs.

4 Metoder och material

Efter Bunar (2015) definierar vi nyanlända som personer som har invandrat till Sverige, oavsett invandringsskäl, och som saknar grundläggande kunskaper i svenska språket. Nyanlända kan vara asylsökande, papperslösa, flyktingar eller människor som kommit till Sverige av annan anledning. Skolverket (2016) ger en annan definition och betraktar elever som nyanlända tills de har varit i Sverige i fyra år. En stor del av dem som nu är nyanlända i Sverige har varit i kontakt med en folkhögskola.

Rapporten bygger på en datainsamling i tre steg: förberedande studiebesök, en enkät och kvalitativa intervjuer. Under våren 2017 genomfördes studiebesök på två folkhögskolor med olika profil i olika delar av Skåne. Studiebesöken gav insikter i folkhögskolornas arbete med nyanlända och hjälpte oss att formulera frågorna i den enkät vi skickade ut till samtliga folkhögskolor i Skåne. Enkäten sammanställdes vid början av sommaren 2017 och utgjorde tillsammans med studiebesöken underlag till formulerandet av en frågeguide till de kvalitativa intervjuerna. Enkäten ger en bild av vilka kurser folkhögskolorna erbjuder som riktar sig till nyanlända, vad dessa kurser innehåller och hur mycket. De kvalitativa intervjuerna ger information om hur personal som är inblandad i vissa av dessa kurser uppfattar sina uppgifter och hur de berättar om vad som har hänt över tid.

Studiebesöken genomfördes på en stiftelseledd folkhögskola i centrala Malmö och på en regional folkhögskola i en mindre kommun i Skåne. Under båda studiebesöken genomfördes ostrukturerade intervjuer med personal som var ansvarig för och/eller verksam i respektive folkhögskolas olika verksamheter för nyanlända. Folkhögskolorna hade olika uppsättningar av kurser riktade mot nyanlända, men även de kurser som var samma verkade innehålla olika fördelningar av aktiviteter. De personer vi träffade tillämpade också delvis olika tolkningsramar på verksamheterna och sin roll i mottagandet. Studiebesöken pekade sålunda på behovet av att inte enbart kartlägga vilka kurser som förekommer, utan också vilka moment de innehåller på olika folkhögskolor. De gav också en uppfattning om vilka tolkningar som kunde förekomma hos personalen och som de kvalitativa intervjuerna kunde utforska.

Enkäten genomfördes våren 2017 (15–31 maj) och skickades till samtliga av de 18 i Skåne verksamma folkhögskolorna. Den distribuerades, fylldes i och samlades in elektroniskt. Två påminnelser utgick. 10 av folkhögskolorna besvarade enkäten. Syftet med enkäten var att ge en översikt över hur mycket och vad som görs, vilka moment dessa kurser innehåller och vilka moment som är vanligast. Avslutningsvis ger enkäten utrymme för respondenterna att ange om det är något som behövs för att de skulle kunna göra verksamheten så bra som möjligt.

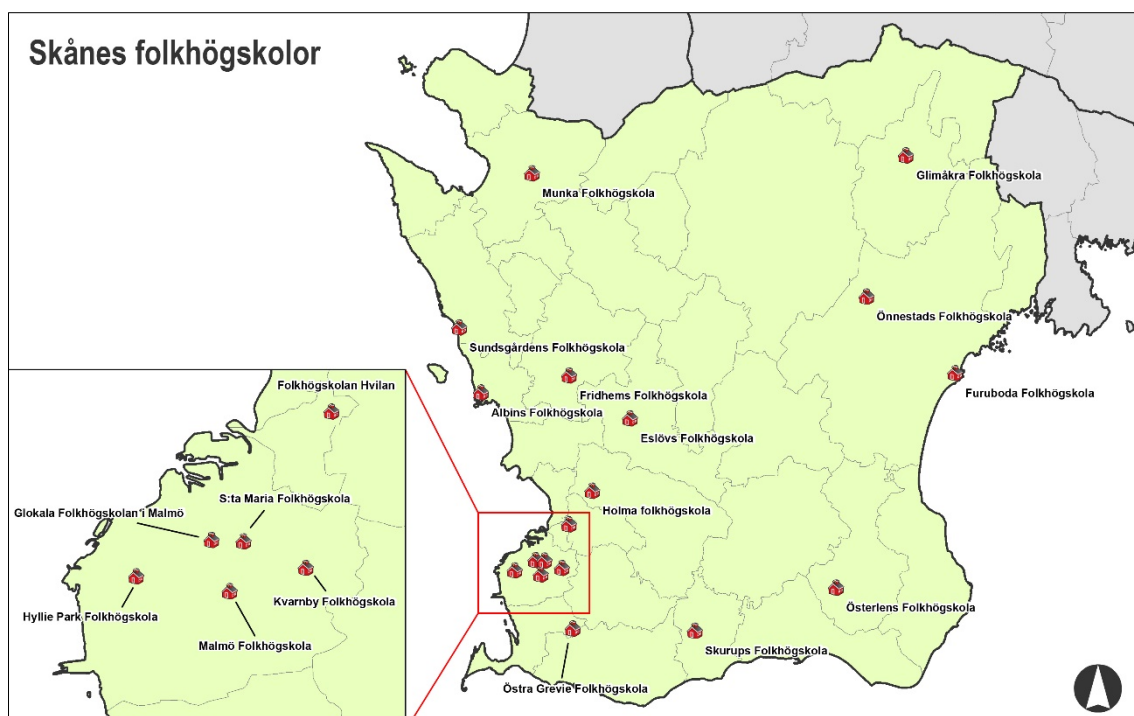
Under hösten 2017 genomfördes totalt sju intervjuer med rektorer, projektledare och lärare vid Österlens folkhögskola och Eslövs folkhögskola. De genomfördes i enlighet med det som Steinar Kvale och Svend Brinkmann (2009) har kallat för halvstrukturerade livsvärldsintervjuer. Denna typ av forskningsintervju undersöker hur intervjupersonerna konstruerar sig själva och sina erfarenheter på sätt som blir meningsfulla i dialog med en intervjuare. Berättelsen ses här som ett sätt att avgränsa, organisera och därmed att tolka intrycken, med andra ord ett sätt för sociala aktörer att konstruera sin livsvärld.

De sju intervjuerna är omkring 40 minuter långa, men två av intervjuerna blev lite kortare på grund av att intervjupersonerna behövde återvända till sina respektive arbetsuppgifter. Intervjuerna genomfördes i avskilda rum och spelades in. De svarar mot de kvalitetskriterier som Kvale och Brinkmann (2009) ställer upp, bland annat genererar korta frågor långa svar som blir sammanfattade av intervjuaren. Flera av intervjupersonerna uppfattade och uppskattade intervjuerna som tillfällen då de kunde reflektera kring innehållet i sina arbetsuppgifter. Åtminstone en person använde intervjun som tillfälle för att få ventilerat svårigheter i arbetet. Återkommande är emellertid att när intervjuaren kommer in på frågan om kultur så förlorar intervjuerna i tempo. Detta kan ha att göra med att den frågan ömber intervjupersonerna att ge ett mer resonerande svar, efter att tidigare frågor gjort dem vana vid att formulera berättelser. Svårigheterna att tala om kultur är samtidigt ett intressant resultat som blir diskuterat längre fram i rapporten. Sammanfattningsvis ger intervjuerna information om hur personalen berättar fram processen i folkhögskolornas arbete med nyanlända, hur de upplever detta arbete och hur de motiverar dess olika moment.

Det har varit nödvändigt att avgränsa undersökningen till personalens perspektiv, och att lämna deltagarnas erfarenheter utanför rapporten. Deltagarnas upplevelser av folkhögskolorna, och av tiden på folkhögskola som del av etableringsprocessen eller migrationsprocessen, kan bli ett viktigt område för framtida undersökningar. I den här rapporten är det folkhögskolornas beskrivningar och tolkningar som kommer fram.

Tillsammans ger rapportens undersökningar en bra bild av vad folkhögskolorna i Skåne gör för nyanlända. Enkäten visar vad som görs, hur mycket det görs och vad olika kurser riktade mot den aktuella gruppen innehåller. Intervjuerna ger en bild av hur folkhögskolornas arbete med nyanlända har förändrats över tid, hur detta arbete utförs och hur aktiviteterna tolkas och blir motiverade av personal som utför arbetet. Rapporten kommer därigenom åt det speciella med att arbeta med nyanlända på en folkhögskola. Den visar hur begrepp som integration, kultur och folkbildning artikuleras på specifika vis i relation till detta arbete, och väcker frågor om hur folkbildningen traditionella värden påverkas av att den blir en del av samhällets integrationsapparat.

5 Folkhögskolorna i Skånes verksamhet för nyanlända

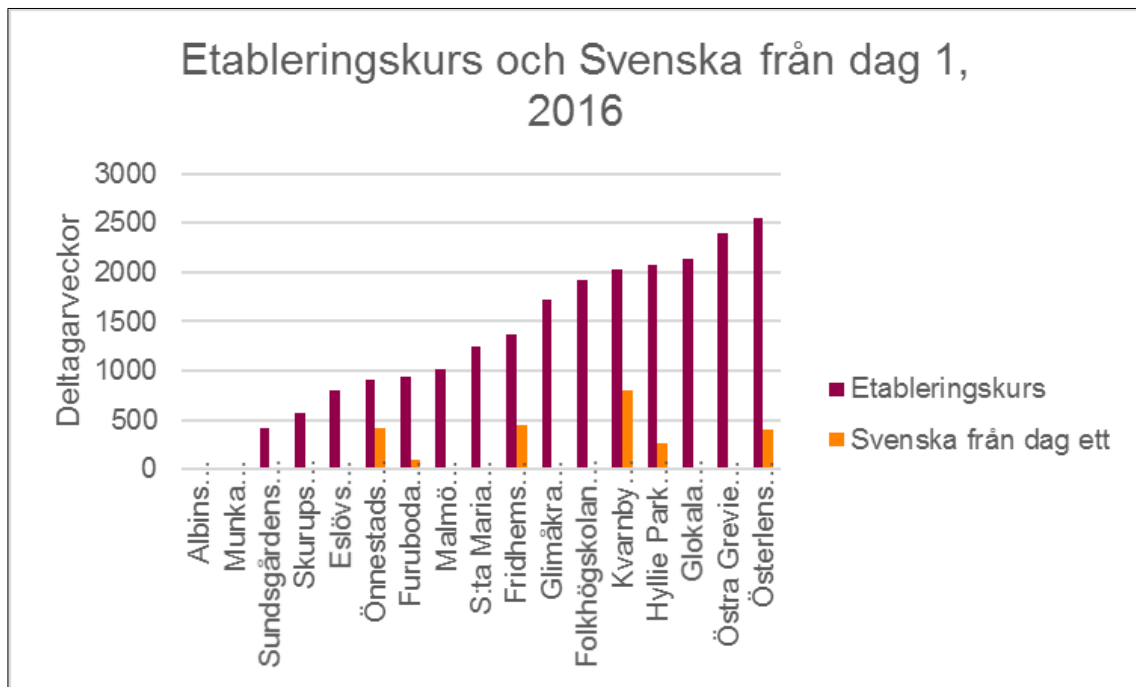

Figur 1. Skånes folkhögskolor

Det finns i dagsläget (2017) 18 folkhögskolor i Skåne. Figur 1 visar var dessa är lokaliserade. En intressant iakttagelse är att folkhögskolorna, som från början var tänkt att underlätta och stödja utbildning för landsbygdens söner och döttrar, i allt större omfattning ligger i Malmö (sex folkhögskolor har huvudkontor i Malmö). Det finns även en viss kantring mot att fler folkhögskolor ligger i västra Skåne. Av de 18 folkhögskolorna ligger endast fyra i östra Skåne.

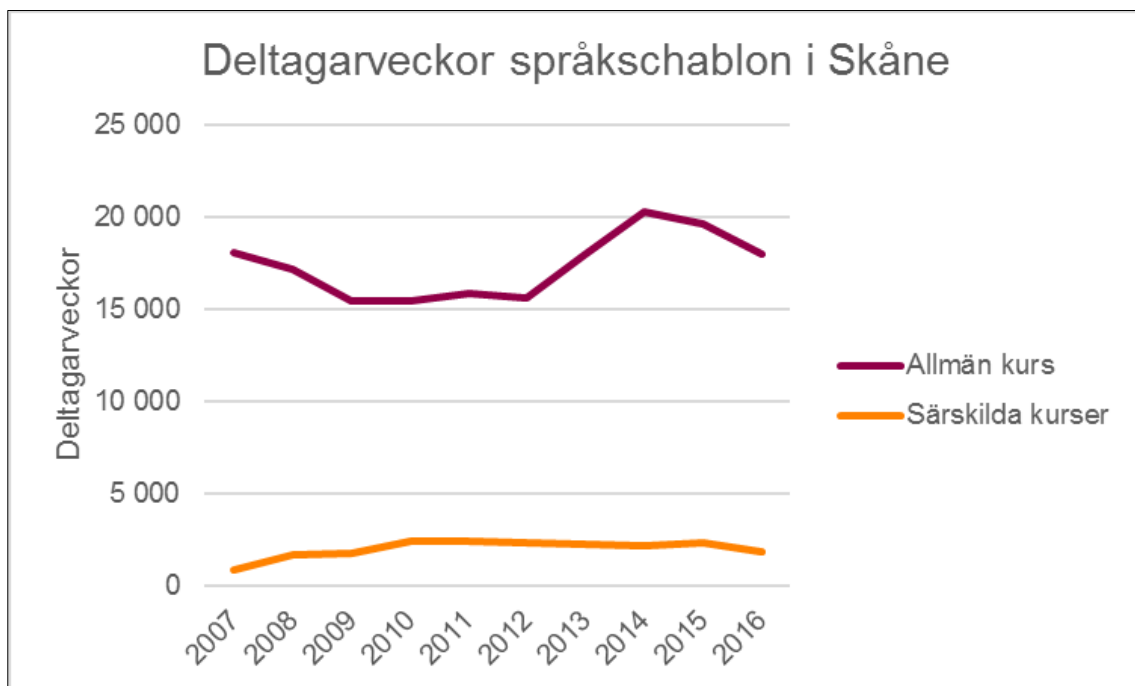
Utifrån Folkbildningsrådets statistik ser vi att det storleksmässigt finns en spridning mellan folkhögskolornas verksamheter för nyanlända (se figur 2). Österlens folkhögskola anordnar ett stort antal deltagarveckor främst i Etableringskursen, men även för Svenska från dag 1. Kvarnby folkhögskola är den skola som är störst när det gäller Svenska från dag 1, men är även stora när det gäller Etableringskursen. Figur 2 visar även att det storleksmässigt är en stor skillnad mellan dessa båda utbildningarna. Svenska från dag 1 är cirka en tiondel av Etableringskursens nivåer. Dessutom är det bara en tredjedel av folkhögskolorna som ger Svenska från dag 1.

I folkhögskolorna ordinarie folkbildningsanslag utgår en så kallad språkschablon för allmän kurs, särskilda kurser och korta kurser. Detta är ett stöd och avser insatser för utrikes födda deltagare med svårigheter i svenska språket och med behov av särskild insats. Figur 3 visar hur språkschablonen utvecklats över tid i Skåne för allmän och särskilda kurser. Som figuren visar fanns en topp 2014 och 2015 för allmän kurs. Däremot har utvecklingen varit konstant för särskilda kurser.

Figur 3. Etableringskurs och Svenska från dag 1, 2016

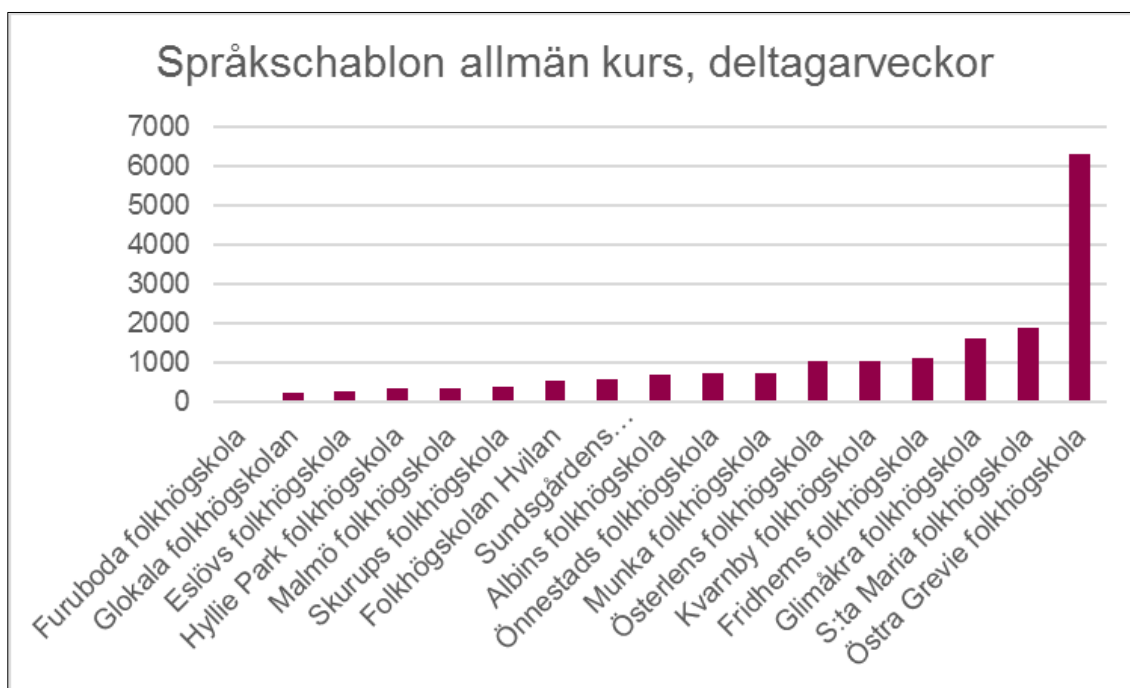
Källa: Folkbildningsrådet

Figur 2. Språkschablon i Skåne, deltagarveckor

Källa: Folkbildningsrådet

Figur 4 visar språkschablonen för allmän kurs fördelad på Skånes folkhögskolor. Som figuren visar att Östra Grevie folkhögskola sticker ut då den har tre gånger så många deltagarveckor som den närmast följande folkhögskolan. Denna skola är även en stor anordnare av Etableringskursen.

Figur 4. Språkschablon allmän kurs, deltagarveckor

Källa: Folkbildningsrådet

Folkbildningsrådets statistik visar på minst två saker: 1) Det finns stora skillnader mellan stora och små folkhögskolor. 2) Etableringskursen är det klart största utbildningsprogrammet för nyanlända, men det bedrivs även ett stort arbete inom allmän kurs. Vi vet däremot inte hur stor andel som är nyanlända, bara att de som är berättigade till språkschablonen är utrikesfödda med svårigheter i svenska språket.

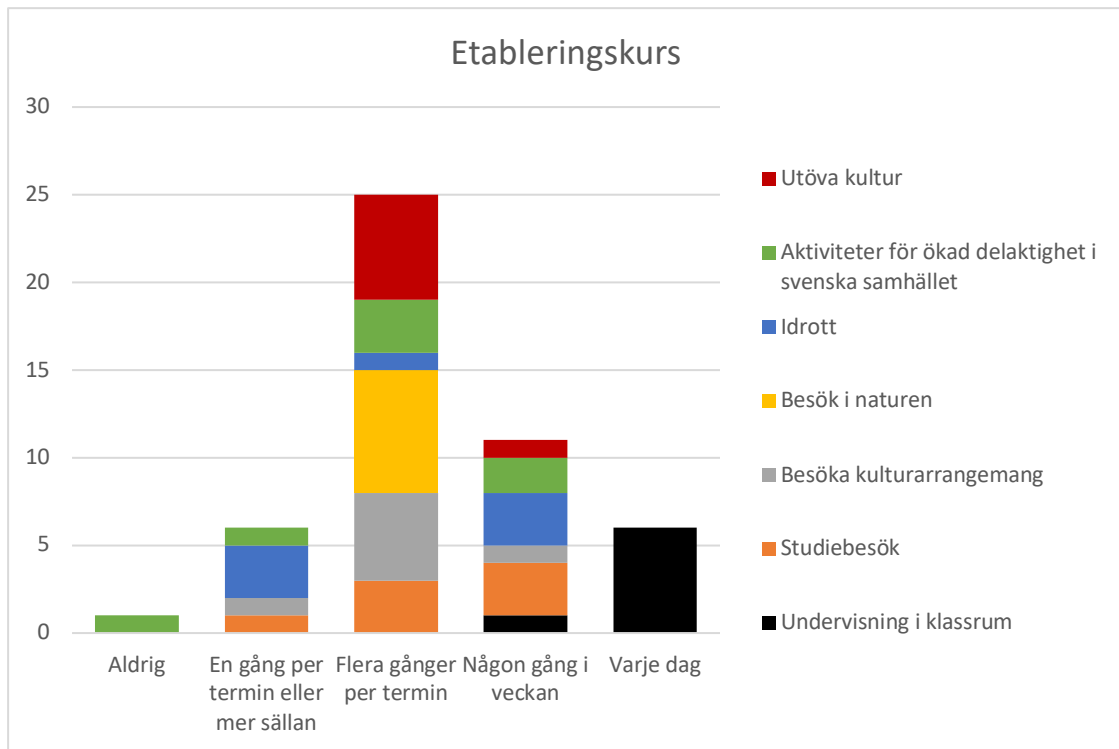
Centralt i uppdraget är dock *utbildningens innehåll* och det är frågor Folkbildningsrådets statistik inte kan svara på. Det kan däremot den enkät som vi skickade ut våren 2017.

6 Enkätens resultat

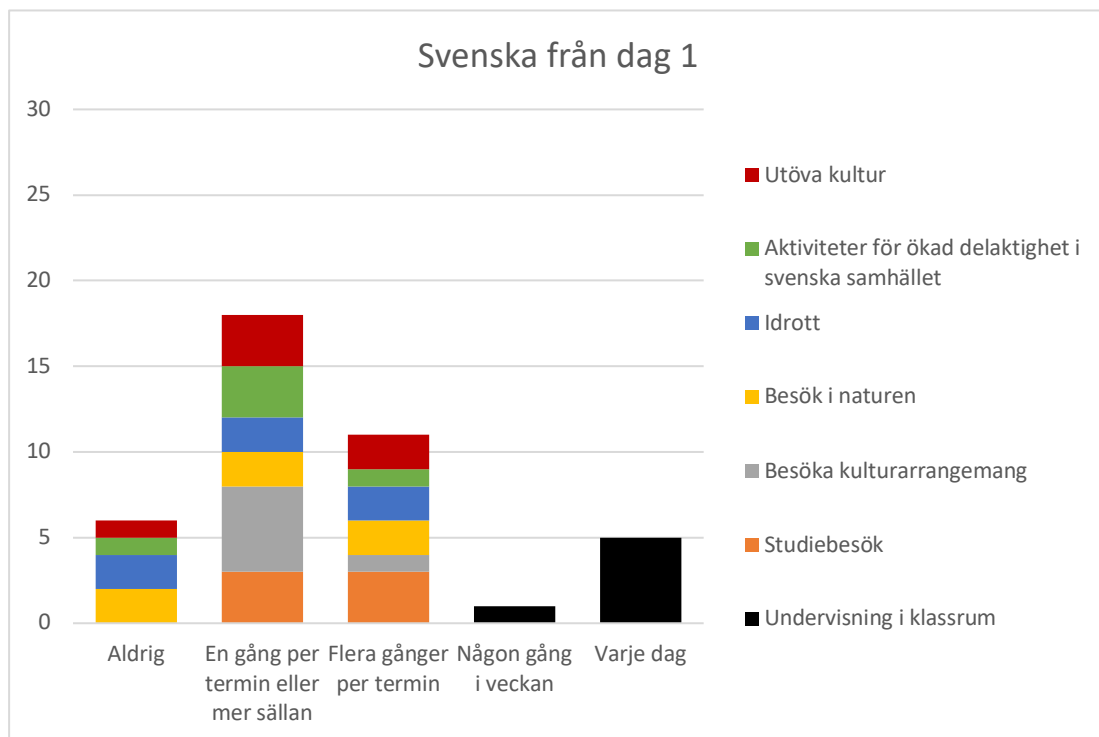
Enkäten som genomfördes mellan den 15 och 31 maj 2017 visar på en del intressanta skillnader mellan de två utbildningarna Etableringskurs och Svenska från dag 1, men resultaten visar även på att det finns en spridning mellan de olika skolorna vad gäller utförande.

Vi ställde frågan "Här följer några frågor om ert utbildningsupplägg på Etableringskursen. Hur ofta ägnar ni er åt någon av följande aktiviteter?". Respondenten fick välja mellan olika förvalda aktiviteter och frekvenserna "aldrig", "en gång per termin", "flera gånger per termin", "någon gång i veckan", och "varje dag". Samma fråga ställdes för Svenska från dag 1. Figur 5 och 6 visar svaren från de responderande folkhögskolorna.

Resultaten visar att utbildningen Svenska från dag 1 i större utsträckning använder sig av en traditionell klassrumsundervisning. Etableringskursen använder sig i större utsträckning av studiebesök (till exempel arbetsplats, kommunal förvaltning), idrott (exempelvis fotboll, yoga, simma) och aktiviteter för ökad delaktighet i svenska samhället (till exempel åka tåg). Dessa aktiviteter användes av relativt många respondenter med frekvensen "någon gång i vecka. Vad gäller Etableringskursen svarade även många folkhögskolor att de använde utövande av kultur (som kan vara spela musikinstrument, sjunga, dansa, spela teater), besök i naturen (så som gå i skogen, grilla) eller besök av kulturarrangemang (till exempel teaterbesök, bibliotek, se film, lyssna på musik) flera gånger per termin.

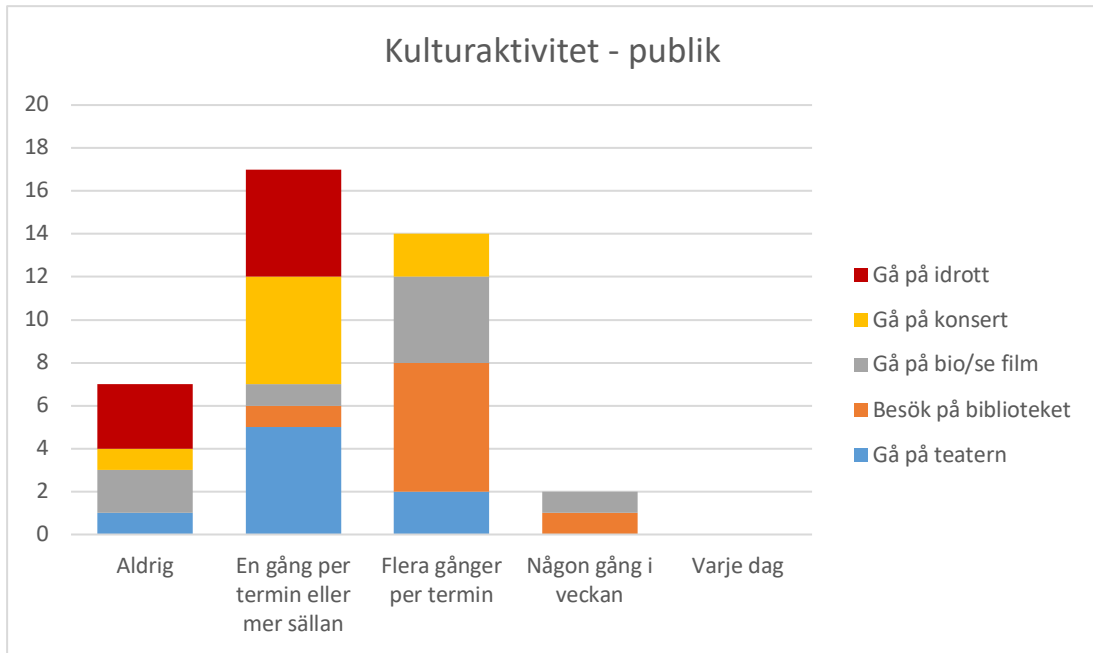
Figur 6. Etableringskurs

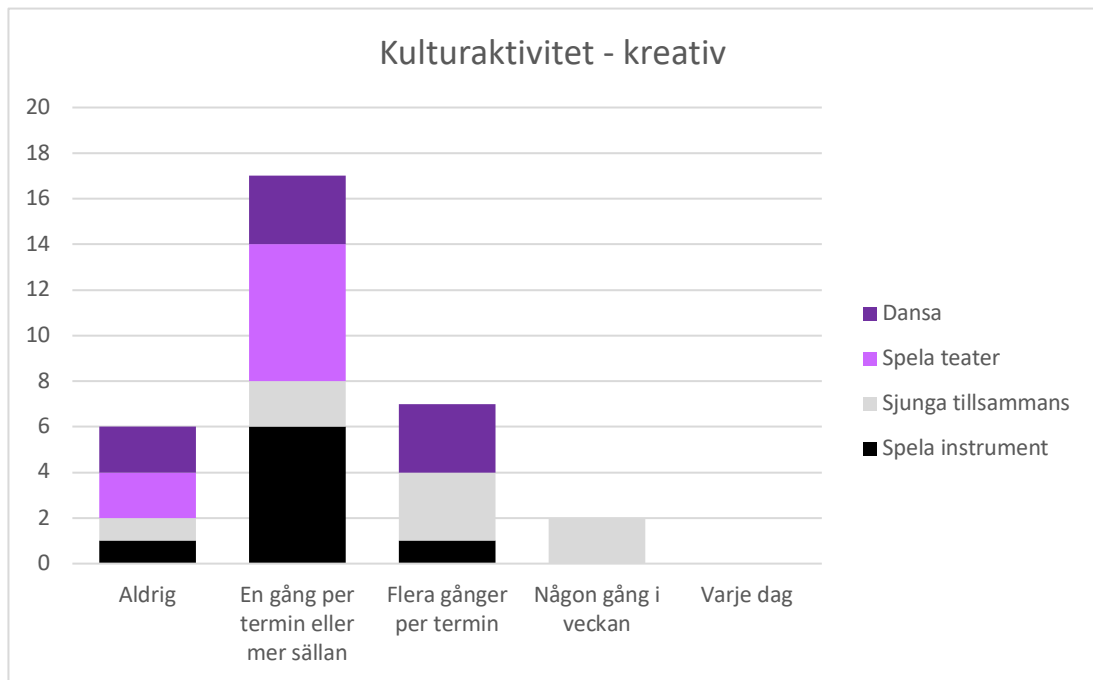
Figur 5. Svenska från dag 1

En central fråga i kartläggningen är den om kultur. Vi ställde en allmän fråga i enkäten om huruvida folkhögskolan arrangerar kulturaktiviteter för nyanlända deltagare. Frågan löd: "Här följer en fråga om kulturarrangemang för nyanlända som är deltagare i er verksamhet. Hur ofta arrangerar ni någon av följande för deltagarna?" I figurerna 7 och 8 har svaren kategoriserats i kulturaktivitet som är av mer publik karaktär (det vill säga där deltagaren deltar som publik) och där deltagaren deltar på ett mer kreativt sätt (där deltagaren själv spelar, dansar, sjunger).

Resultaten visar att mer passiva aktiviteter är mer vanligt förekommande (där deltagaren deltar som publik) än aktiva (där deltagaren deltar kreativt). Bland de passiva är "besök på biblioteket" och "gå på bio/se på film" de som sker mest frekvent. Sju folkhögskolor uppger att de erbjuder besök på biblioteket flera gånger per termin eller mer, fem folkhögskolor menar att de går på bio/ser film minst flera gånger per termin. Bland de kreativa aktiviteterna förekommer "sjunga tillsammans" mest frekvent. Fem folkhögskolor uppger att de sjunger tillsammans minst flera gånger per termin. Dans kan även förekomma relativt ofta, medan spela teater och spela musikinstrument förekommer relativt sällan. Några folkhögskolor uppger att de aldrig erbjuder vissa kulturaktiviteter. Tre folkhögskolor uppger att de aldrig går på idrott med deltagarna, två att de aldrig går på bio/ser film och en att de aldrig går på teatern. När det gäller de kreativa kulturaktiviteterna uppger två folkhögskolor att de aldrig spelar teater och två att de aldrig dansar.

Figur 8. Kulturaktivitet – publik

Figur 7. Kulturaktivitet – kreativ

7 Intervjuernas resultat

Folkbildningsrådets statistik och resultatet från enkäterna ger en bild av omfattningen på folkhögskolorna i Skånes verksamhet för nyanlända, samt av vilka moment som är vanligast i utbildningarna riktade mot denna grupp. Intervjuerna med rektorer, lärare och projektledare visar däremot hur folkhögskolorna och personal som arbetar med nyanlända uppfattar arbetet och framställer dess utveckling över tid. Intervjuerna har tematiserats utifrån följande: (1) utvecklingen av folkhögskolornas arbete med nyanlända; (2) personalens engagemang; (3) folkbildningens idéer och dess uttryck; (4) folkhögskolan som en plats för möten mellan människor; (5) kulturbegreppet.

Utvecklingen av folkhögskolorna arbete med nyanlända

Under hösten 2017 genomfördes intervjuer på Österlens folkhögskola i Tomelilla och på Eslövs folkhögskola. Båda dessa folkhögskolor har varit verksamma sedan 1900-talets första decennium med uppdrag att höja bildningsnivån i sina respektive bygder. Österlens folkhögskola är en regionskola som drivs av en samling av kommunerna i Österlen, medan Eslövs folkhögskola är en rörelseskola med boende i Eslövs kommun som viktiga aktör i skolans garantiförening. (Eslövs folkhögskola u.å.; Österlens folkhögskola u.å.; Tomelilla folkhögskola 1967)

Folkhögskolorna har något olika profiler. Österlens folkhögskola har sedan 1960-talet genomfört resandekurser som kombinerar områdesstudier med volontärarbete i olika delar av världen (Andersson m.fl. 2016; Tomelilla folkhögskola 1967). Den ger utbildningar i skrivande, konst- och musikskapande. Tillsammans med branschorganisationer utbildar Österlens folkhögskola för säkerhetsyrken samt personal som arbetar med nyanlända på olika platser i samhället. Folkhögskolan ger även utbildning och boende med stöd åt människor som diagnostiserats med autismspektrumtillstånd (Österlens folkhögskola u.å.). Eslövs folkhögskola är känd för sina utbildningar av fotbolls- och handbollstränare. Folkhögskolan utbildar även beteen-
devetare och fritidsledare, samt ger kurser i interkulturellt entreprenörskap. Eslövs folkhögskola erbjuder dessutom musikutbildningar (Eslövs folkhögskola u.å.). Båda folkhögskolorna har internat.

Rektor Jeanette Ranelycke berättar om hur Österlens folkhögskola aktivt har gjort sig till en del av etableringsarbetet på Österlen. Verksamheterna riktade mot nyanlända har pågått sedan 2013, då skolan ansökte om att få använda tomma rum i skolans internat för att bilda ett HVB-hem. 2014 började skolan ge etableringskurser och SFI-kurserna började 2015. När skolan sökte upp tjänstemän i kommuner och på arbetsförmedlingen blev skolans arbete med Etableringskurs och SFI ett gott argument, berättar Ranelycke. I samband med det stora flyktingmottagandet på hösten 2015 började Österlens folkhögskola också arbeta med kursen Svenska från dag 1. Ranelycke berättar om de kvällsaktiviteter som folkhögskolan genomför med lokala föreningar och som ibland är riktade särskilt till nyanlända och andra gånger blir mötesplatser mellan nyanlända och människor som bott längre tid i kommunen. Något Ranelycke framhåller som särskilt framgångsrikt är kurserna riktade till kvinnor i Tomelilla som inte fått SFI eftersom kommunen inte erbjuder det, men som varit hindrade från att resa till närliggande kommuner på grund av ansvar för sina barn.

Alla de kvinnorna kom för att de åkte ju inte till Simrishamn eller till Ystad, för har man två tre barn så blir det väldigt lång restid fram och tillbaka. Och så om ett barn är sjukt, och man blir kallad till förskolan och så för att hämta dem. Så där fanns ett stort behov. Och det är femton timmar i veckan man går [i SFI-undervisning]. Det är okej för så många timmar har man ju rätt att ha förskola om man studerar. Men det blev ju många fler timmar om man ska ta sig någon annanstans. Så vi fick snabbt många som ville börja. Vi startade i augusti och vi var redan uppe i ett sextotal till jul.

Enligt rektor Ulrika Gleisner har arbetet med nyanlända blivit en stor del av Eslövs folkhögskolas verksamhet, och hon lägger till att människor som varit så länge i landet att de inte längre räknas som nyanlända också är en växande grupp inom skolans övriga kursprogram. En del av dessa finns i kursen SMF plus, det vill säga en studiemotiverande kurs med språkstöd. Gleisner beskriver en målgrupp som inte ser framtida högre utbildning, utan som vill få arbete och på så vis bli en del av samhället. Hon säger att det handlar om att hitta vägar för dem som inte har en högre utbildning från sitt hemland. Enligt Gleisner är målet att fylla ett aktuellt behov i samhället:

Målet är att göra en samhällsinsats. Folkhögskolorna och folkbildningen ska alltid leva i harmoni med samhällets utmaningar. De har sett olika ut. Nu har vi den här situationen, att det har kommit många nya här, då ska vi hjälpa dem in i svenska samhället och ge dem en så bra start som möjligt. Det ligger i linje med vad folkhögskolans uppdrag är.

Gleisner berättar att Eslövs folkhögskola har gett etableringskurser sedan 2014. Skolan har också SFI-verksamhet i Malmö och erbjuder Folkhögskolespåret. I arbetet med nyanlända ser Gleisner en fortsättning på folkhögskolornas traditionella arbete med personer från eftersatta grupper, men också sådant som är nytt för folkhögskolorna att hantera. Hon har sett en förändring bland deltagarna och tycker att dagens deltagare mår sämre för att de varit med om värre saker än de som först deltog.

Det vi kan se är att de som går där har ändrat karaktär. Från början var det deltagare som var kanske akademiker i sitt hemland. Nu är det analfabeter i större utsträckning. De som går där nu mår mycket sämre rent psykiskt. Vi hade en som började vår etableringskurs som tog livet av sig. De som går där nu mår sämre. [Intervjuaren: Kan ni möta dem i det?] Nej det är svårt för vi har ju liksom inga traumapsykologer här. Vi hänvisar ju dem vidare, men det är mycket kö och inte så många som är utbildade.

Det finns både likheter och skillnader mellan de processer som Ranelycke och Gleisner framställer. Båda rektorerna rapporterar att verksamheterna riktade till nyanlända tog fart efter 2014. Utbudet på de olika skolorna skiljer sig något åt, men på båda platserna är Etableringskursen den stora verksamheten. Österlens folkhögskola ger SFI i sina egna lokaler, medan Eslövs folkhögskola driver SFI på annan ort. Rektorernas berättelser skiljer sig också något åt. Ranelycke skildrar arbetet med nyanlända som en kontinuitet på det som hennes folkhögskola alltid gjort, nämligen att höja utbildningsnivån och bidra till utvecklingen av bygden. Gleisner berättar snarare om hur folkhögskolan bistår samhället i lösningen av ett nytt problem. Viljan att bidra till både samhällets och deltagarnas utveckling är dock något intervjuerna har gemensamt.

Personalens engagemang

Något som kommer fram särskilt starkt i intervjuerna är intervjupersonernas engagemang för de nyanlända deltagarna. Detta engagemang märks på olika sätt, till exempel förekommer berättelser om direkta hjälpinsatser men också om utarbetandet av personliga strategier för att hjälpa deltagare i kontakten med myndigheter. Engagemanget märks i samtliga intervjuer, även om vi bara ger några exempel här.

Jag har ju en del kontakt med social och sådant. Det är ju liksom individuellt, som jag hjälper deltagarna. Det kan vara att tolka beslut.

Det är ju verkligen så att när man är i Sverige, ensamkommande, 16, 17 år, och får hit sin familj, så är det ju väldigt speciellt. För plötsligt när familjen kommer hit då är ju du inte ensamkommande längre. Då ska ju du lotsa familjen rätt. Har man bara varit här i Sverige en kort tid och inte kan det här systemet, då står man ju helt vilse. Då kom han en kväll, en kille, och bara: Sofia vi har inget ljus hemma, vi har inte haft ljus på flera dagar. Då kunde jag bara sätta mig i bilen och åka dit, och då var det ju bara säkringen som skulle upp.

I vissa intervjuer framkommer emellertid också en mörkare sida av engagemanget. Detta har att göra med frågor om ifall de egna insatserna är tillräckliga, men kan också handla om att hantera de upplevelser som deltagarna har bakom sig och känslorna detta väcker hos folkbildarna.

Deltagare har liksom fått samtal mitt under lektionen om att släktingar i Syrien har blivit skjutna. Mycket sådant att hantera. Just därför är det viktigt att vi kan vara en bas och en trygghet för dem som kommer.

Man ser människor som går igenom och har gått igenom så fruktansvärda saker, men ändå krigar sig upp och sitter här och skrattar över en kopp kaffe på morgonen.

Det har ju blivit tuffare efter 2015 när det kom så mycket folk hit, och det blev sådana köer. Det är ingen som får permanent uppehållstillstånd. Så det är ju oerhört tufft för deltagarna att ha det samtidigt som de ska försöka fokusera på att lära sig svenska. Det är svårt.

En lärare talar om svårigheten att anpassa undervisningen till grupper som innehåller deltagare med flera olika bakgrunder och behov:

Kunskaperna i svenska är väldigt, väldigt varierande. Skolbakgrunder från hemlandet är otroligt varierande. Vi har dem som inte har någon skolbakgrund. Vi har dem som inte kan läsa och skriva på sitt modersmål som då har kommit till den här gruppen. Vi har dem som har gått flera år i skola och som kan det latinska alfabetet sedan tidigare. [...] Så i samma grupp har ju jag allt från ... Ja, om man ska kalla det analfabeter, men näst intill. Till dem som faktiskt behärskar då det latinska alfabetet och har ett enormt försprång där.

Läraren visar sedan hur engagerad hon är i arbetet att planera och genomföra en bra undervisning:

Jag kämpar! Jag lägger ner mycket tid på att planera dessa lektioner [med deltagare som är väldigt olika] kan jag säga. [Intervjuaren: Ja du låter väldigt engagerad.] Ja, jag är för engagerad, känner jag ibland. Så är det.

Ur samtliga intervjuer framträder personalens engagemang för de nyanlända deltagarna. Personalen vill göra ett bra arbete, men visar hur de också tar på sig rollen av att vara en medmänniska som bistår med tjänster samt socialt och emotionellt stöd. Var och en av intervjupersonerna uttrycker att de har fått ett viktigt uppdrag och ett ställningstagande för deltagarnas välgång.

Folkbildningens idéer och dess uttryck

Intervjupersonerna använder folkbildningens ideologi, och ibland även den aktuella folkhögskolans institutionaliserade berättelse om sig själv, som tolkningsram när de berättar om sitt arbete med nyanlända. Folkbildningens innebörder har varierat historiskt men frågan om vilka dessa innebörder är har varit konstant (Dahlgren m.fl. 2005). I en översiktlig historik visar pedagogen Hans Lorentz (2015) att folkbildningens idéer har artikulats i relation till bland annat skiftande uppdrag, utbildningsgivare, studieformer och tillgängliga medier. Folkbildningen har exempelvis använts både för att integrera nationen – det vill säga jämna ut motsättningar – och för att skapa egenmakt inom vissa grupper (Arvidson 2005; Larsson 2005; Lorentz 2015).

Denna historia av artikuleringar har gett folkbildningsbegreppet ett rikt innehåll. Genom att plocka ut vissa delar av folkbildningsbegreppet fastställer intervjupersonerna dess betydelse i relation till arbetet med nyanlända. Folkbildningens särart blir inte klart formulerad i någon av intervjuerna, men vissa återkommande element definieras eller skildras narrativt. Upprepade gånger beskrivs klassrumssituationer vari deltagarna uppmuntras undersöka och upptäcka det svenska samhället utifrån sina egna frågor och erfarenheter. Ett annat element är en holistisk och humanistisk människosyn. Återkommande är också beskrivningarna av hur skapandet av en unik miljö är en del av metodiken. Att utbildningen ska fungera utjämnande och bemäktigande är också något som kommer fram i flera intervjuer.

Att folkhögskolan är en speciell miljö – inkluderande, demokratiserande, kompetensutvecklande – lyfts fram av flera intervjupersoner. Det speciella i denna miljö kommer att beskrivas i citaten under denna och nästa rubrik. I det följande citatet beskrivs folkhögskolan som en plats som förändrar människor. Det verkamma i denna förändring är upplevelser av trygghet samt en möjlighet att få visa upp hela sig själv istället för bara en del av livets innehåll.

Det speciella med att arbeta med nyanlända på en folkhögskola ... det beror på var i etableringen de är. Jag tror att ... alltså förut när vi hade HBV och nu när vi har boende med stöd, vi kan jobba med hela människan. De bor hos oss och de går i skolan med oss. När de har kommit vidare så kanske de kommer in på ett yrkesprogram på gymnasiet, men de bor fortfarande kvar hos oss. På det sättet är vi ju en trygghet, men samtidigt så ställer vi krav på dem som bor här.

En lärare skapade en kontrast mellan hennes nuvarande arbete med nyanlända på folkhögskola och hennes tidigare arbete med samma grupp inom socialtjänsten:

Här är de ju en längre tid, här hinner man ju bygga en relation och kan se utvecklingen också. [Intervjuaren: Så att relationsbyggandet är också viktigt.] Ja, jätteviktigt. [Intervjuaren: Tror du att det är speciellt för folkhögskolor?] Ja, det tror jag. Det är en atmosfär, eller ja, det är ju ett så slitet ord, men ... Atmosfär kanske man skulle använda då. Som är ... Och alla olika typer av människor här på skolan, det är en rolig mix alltså. Ja det är någon grund. En tillåtande atmosfär, ingen dömande atmosfär, ingen tävlingsatmosfär. En byggande, öppen atmosfär.

Medan läraren tar fasta på att folkhögskolan är en plats där människor ges utrymme att utveckla sig själva i relation till andra, tar en av projektledarna fasta på folkhögskolans anpassningsbarhet till individuella behov:

Lagom nivå tycker jag nog är kanske 18 deltagare i en grupp. Det är så pass spridda kunskaper i det svenska språket. Läraren behöver ha möjlighet att lägga individuellt fokus på varje deltagare, och blir det för stora grupper då tappar man individen. Individen är det absolut viktigaste, tycker vi.

I andra intervjuer framhålls friheten från summativa bedömningar som skapar den unika miljön och metoderna:

Vi har inte samma krav på oss och på deltagarna som SFI har med betyg och sådant. Jag upplever det som positivt att vi kan lära ut på ett annat sätt, mer ... Vi behöver inte få plats med allt det här, utan vi styr det lite själva, utifrån hur gruppen ser ut och man kan anpassa lite mer.

Deltagandet i folkhögskolans undervisning framställs även som något som kan bli ett stöd i och en genväg till den fortsatta etableringen:

Arbetsförmedlingen anvisar deltagare till oss för att det inte finns plats på SFI. Så får de börja lära sig svenska språket redan innan. Sedan när de är klara hos oss, då är de garanterade plats på SFI.

Tankar på att folkbildningen kan fungera utjämnande och bemäktigande kommer fram i vissa intervjuer. Folkbildarna vill skapa tillträde till offentliga rum och delade resurser, som deltagarna kanske inte känner till att de kan använda:

Folkbildningstanken är ju att forma demokratiska medborgare. Det här med att vara aktiv i kulturlivet och så, det är ju en del av folkbildningens syften.

Studiebesök på arbetsplatser är kanske inte det absolut viktigaste. Det viktigaste är nog att se vilka möjligheter som finns i samhället. Med bibliotek och med ... Sådana saker. [Intervjuaren: Sådant som finns tillgängligt, eller som man kanske har rätt till.] Ja. För ett bibliotek är inte bara ett bibliotek i dag. Det är ju ... Man kan låna en svensktalande och man kan ... Det är berättarkaféer och det är ... Det handlar om att öppna och visa upp vad som finns i närheten, som kan hjälpa till att komma vidare.

Sammanfattningsvis ger intervjuerna uttryck för en övertygelse om att folkhögskolorna har sitt eget sätt att arbeta med nyanlända. Folkhögskolan beskrivs som en plats där personalen kan använda relationsskapande för att skapa lärande och förändring som syftar till deltagande i det nya samhället och anpassning till dess villkor. I mer konkreta beskrivningar blir anpassningsbarheten till individuella och aktuella behov

och därmed deltagarnas utforskande av egna erfarenheter och nya situationer folkbildningens innehåll. Det sägs också att folkhögskolan kan ge fördelar såsom att bli både en förberedelse för och en väg in i SFI, något som anknuter till folkbildningens traditionella kompensatoriska och bemäktigande uppgifter.

Folkhögskolan som en plats för möten mellan människor

Förutom att beskriva folkhögskolornas särskilda metodik, talar intervjupersonerna om folkhögskolorna som institutionella miljöer särskilt lämpade för möten. I intervjuerna beskrivs folkhögskolorna som mötesplatser på två sätt. Å ena sidan handlar det om folkhögskolan som en plats för möjliga möten mellan människor som vid en viss tid förs samman av skolans verksamheter. Å andra sidan handlar det om folkhögskolan som en nod i ett lokalt baserat nätverk, och därmed som en öppning in i samhället.

Folkhögskolan är en mötesplats med så många olika utbildningar. Man träffar ju så många olika människor. Som man normalt sett inte skulle möta.

Jag tror att vi lyckas rätt väl. Folkhögskolan är ju en mix av människor redan som det är. Både dem som har drömmar om att bli musikalstjärnor men också dem som har haft en misslyckad skolbakgrund och som behöver hitta sig själva. Så jag tror att mycket av det demokratiska och det sociala, det tror jag att man får mycket väl på en folkhögskola.

Betraktat ur detta perspektiv blir arbetet med nyanlända en del av det som folkhögskolorna sedan länge gjort. Samtidigt blir blandningen av människor med olika bakgrunder och ambitioner något som i intervjupersonernas uppfattning utmärker folkhögskolan. Denna blandning bidrar till det framgångsrika i folkhögskolornas verksamheter, inklusive i arbetet med nyanlända.

Jag tror att blandningen är det speciella. Vi har ju inte bara nyanlända utan vi har ju allt möjligt. Då blir det också lättare att arbeta med de nyanlända som en del av vår verksamhet. Att de finns bland alla andra.

Om vi ska hjälpa någon som har misslyckats i grundskolan, då kan den ha misslyckats på grund av att den kom från ett annat land eller för att den hade det dåligt när den gick i skolan eller att den har flyttat runt och har misslyckats och vi fångar upp dem, där de är nu.

Folkhögskolan har alltså beskrivits som en plats där människor arbetar med det som just nu är svårt i livet. I intervjuerna blir folkhögskolan dessutom framställd som en plats där människor kan undslippa de kategoriseringar som de kan uppleva på andra platser i samhället. Kategorin nyanländ upplöses i de större kategorierna "deltagare" eller "människor".

Då skulle min kollega ha dem i matte, tror jag. Då sade han så här: Ja första dagen då jag kom in på lektionen då såg jag bara alla de här slöjorna. Jag såg liksom inte ... Så sade han: Lektion två, då såg jag inte att de hade slöja. Det är lite det som är själva grejen här. Man blir en människa väldigt fort. [...] Och så är ju folkhögskolan, även om an inte är så kallat nyanländ.

Ibland så känner jag att personalen inte tänker att de jobbar med nyanlända, utan vi är människor och man är i olika steg in i samhället va. Och vi kan ge olika saker. Vi har ju olika bagage med oss.

Det är ju inte så att bara för att vi har bott i Sverige så är det en rak väg ... Alla har sitt bagage med sig. Det har fungerat eller inte fungerat i skolan, vi har kanske inte haft stödet runtomkring oss när vi växte upp. Det handlar ju då om att mötas. Det är inget som säger att bara för att man är nyanländ så är det problem.

På ett sätt blir det ju ... När du säger nyanlända ... Jag tänker inte ens på att de är nyanlända. Det är ju de deltagarna jag jobbar med.

I intervjuerna beskrivs folkhögskolan inte bara som en plats för möten mellan skolans deltagare, utan också en plats där de nyanlända kan möta, upptäcka och undersöka det omgärdande samhället. Håkansson (2015) har undersökt hur studieförbundens verksamheter kan skapa så kallat överbyggande socialt kapital. Med socialt kapital menas tillgången till sociala relationer som kan ge individen en materiell eller symbolisk avkastning. Socialt kapital omsätts och förädlas genom utbyten i nätverk, som också kan hjälpa individen att omvandla det sociala kapitalet till kulturellt eller ekonomiskt kapital. Med överbyggande socialt kapital menas nätverk som gör plats för människor som skiljer sig åt exempelvis åldersmässigt, genom sin sociala bakgrund eller kulturella identitet. Överbyggande socialt kapital skiljer sig sålunda från anknytande socialt kapital, som beskriver homogena nätverk. Anknytande socialt kapital kan skapa en tät sammanhållning i en mindre grupp, medan överbyggande socialt kapital länkar ihop grupper, behov och tillgångar mera brett i samhället. Håkansson (2015) visar att studieförbunden tillhandahåller mötesplatser som delas av i grunden homogena föreningar, och att studieförbunden på så vis blir den extra kraft som bidrar till att skapa överbyggande socialt kapital.

Intervjuerna med folkbildare ger exempel på att folkhögskolorna, liksom studieförbunden som Håkansson (2015) har undersökt, kan bidra till att skapa överbyggande socialt kapital då de nyanlända deltagarna träffar och blandas med deltagare från andra program. Dessutom kan aktiviteter utanför schemat skapa överbyggande socialt kapital.

Folkhögskolorna erbjuder möten med lokala föreningar, både sådana som arrangerar egen verksamhet för nyanlända och sådana där de nyanlända kan delta om de önskar:

Skolan ska inte vara en ö, det är ju en del i det lokala samhället. Samarbete med många, va. Röda korset, det har jag förmedlat, de skulle ha något cykelprojekt, att lära kvinnor att cykla på kvällen. Då får de komma hit, det har jag bokat då någon dag, hon kommer hit och berättar i klassen, om det projektet. Bara pratar en halvtimme eller något, på etableringen.

Vi erbjöd aktiviteter på kvällarna för många nyanlända pojkar och flickor, där Lotta bland annat hade gymna. Massor av grejer där föreningslivet bara fick komma hit.

Folkhögskolorna beskrivs också som lokala kulturcentra och mötesplatser i det nära samhället. För de nyanlända innebär det möjlighet att komma i kontakt med boende i kommunerna. Vissa av aktiviteterna är planerade för detta ändamål:

Förut när vi hade vårt HVB så fanns det ju killar som fick hit familjen. Och då fick de bara en lägenhet helt tom. Då hjälpte ju alla till, med grejer och möbler. Alltså det är ett engagemang här [i kommunen], som inte är av dess like. [Intervjuaren: Hade folkhögskolan någon roll i det?] Någon

roll, ja ... Vi skickade väl ut något mail och frågade om det var någon som hade något som kunde hjälpa till med.

Jag har börjat med integrationsgymna, som en del [av etableringskursen]. Hälsa ingår i regeringsuppdraget, att det är viktigt att sova, äta och så vidare. Den här timmen deltagarna har en gång i veckan ger också effekt i klassrummet. Därför om man är väldigt rädd för att röra sig i ett stort rum, eller gå fram till tavlan, då kan den här träningen där man får röra sig kroppsligen och utveckla sig. Så tycker jag att jag har sett effekt också i mod i klassrummet. Så det fortsätter jag med, varje måndag. Jag har till och med infört boxning.

Ett tredje sätt bidra till deltagarnas överbyggande sociala kapital är att personalen erbjuder deltagarna sina egna nätverk:

Min svåger har ett ganska stort företag i Ystad och nu söker han svetsare. Det är jättesvårt att hitta svetsare. Då vet jag ju att det går några svetsare ... som hållit på med det under sin tid i Iran.

För att sammanfatta beskriver intervjupersonerna hur deltagandet i undervisning på en folkhögskola gör de nyanlända till en del av kategorin folkhögskoledeltagare. Förutom ett relevant kursprogram ger deltagande i undervisning på folkhögskola tillgång till aktiviteter utanför utbildningsplanen. Intervjuerna innehåller också beskrivningar av hur folkhögskolorna fungerar som kontaktytor mot det omgivande samhället. Kontakter med institutioner, företag och organisationer ingår i undervisningen, men folkhögskolorna skapar också organiserade kringaktiviteter vari nyanlända och boende i kommunerna där folkhögskolorna är belägna kan komma samman. Dessutom berättar intervjupersoner om hur de erbjudit sina personliga nätverk åt deltagare i kurserna.

Kulturbegreppet

Samtidigt som intervjuerna beskriver de nyanlända först och främst som deltagare i folkhögskolans undervisning innehåller de försök att komma till rätta med kulturbegreppet som på vissa vis sorterar människor i kulturellt särskilda kategorier.

Intervjuguidens fråga om kulturaktiviteter har varit svår att besvara. I intervjuerna fylls kulturbegreppet med olika och ibland självmotsägande innehåll. Kultur används för att beteckna självuttryckande och produktiva aktiviteter, men också konsumtion av kulturella produkter. Kultur används också på ett något annat sätt, i betydelsen tradition och förmedling. Här kan folkhögskolan beskrivas som en förmedlare av svenska värderingar, medan deltagarna ses som bärare av andra kulturer.

Intervjuerna speglar kulturbegreppets mångtydighet. Kulturanalytikern Raymond Williams (1983) har beskrivit ordet *culture* som ett av de svåraste i engelska språket. Kulturhistorikern William Sewell (1999) har visat att ordet fyllts med överlappande och ibland motstridiga innehåll efterhand som det brukats inom varierande forskningsändamål och akademiska diskurser. Kultur har exempelvis använts för att beteckna inlärd beteendemönster, en sfär för individuellt och kollektivt meningsskapande eller vissa sociala praktiker. I intervjuerna med personal från folkhögskolorna förekommer tre huvudsakliga användningar av kulturbegreppet. Intervjuerna beskriver kultur som något som konsumeras men också kursdeltagarna som

kulturproducenter. Samtidigt ger intervjuerna uttryck för ett annat tankespår som gör deltagarna till kulturbärare och som använder kultur för att göra och förklara skillnader mellan människor.

Det är svårt det där, tycker jag. [Intervjuaren: Kultur kan vara svårt att prata om.] Ja, det är ju det. Vi vill ju att deltagarna ska förstå den svenska kulturen och förstå vad som väntas av invånarna i Sverige. Samtidigt som vi ju inte vill att de ska släppa sin egen kultur utan de ska kunna vara stolta över den.

Den vanligaste användningen av kulturbegreppet är i betydelsen av kultur som konsumtion. Det kan handla om att ta del av det kulturutbud som erbjuds via exempelvis bibliotek, konsthallar och teatrar men också av folkhögskolornas konstnärliga utbildningar beskrivs som en del av utbildningen. Folkhögskolan kan bidra till att ge deltagarna tillgång till de miljöer där kultur konsumeras och det beskrivs som ett sätt att förverkliga deltagarnas rätt till allmänna nyttigheter och därmed att öka deras deltagande i samhället.

Vi brukar erbjuda en del teater och så. Att vi åker i väg till Malmö ibland och så. Sedan har vi musikallinje här på skolan. Vi ser allt de gör. En av lärarna på musikallinjen är också lärare på etableringen så hon kan gå igenom manus innan. Då förstår de innebörden även om de inte förstår alla orden.

Jag går till exempel på konsthallen här. Varje gång de har en ny utställning så går jag med kvinnorna dit. Och det kan man ju tycka, ska man ta dit kvinnor som har svårt med språket och så vidare till en konsthall, hur ska de uttrycka sig? Ja men då får jag möjlighet att ge dem lite adjektiv, hur man kan beskriva någonting, och sedan den andra grejen är ju det också att kvinnorna ska använda det offentliga rummet som är till för alla medborgare.

Vi har ett ganska nära samarbete med biblioteket. Vi har ett bra bibliotek. Och det finns en konsthall knuten till det här biblioteket. Vi har ett bra samarbete där vi försöker väva in olika delar. Dels som har med konst att göra, dels som har med ... att de får prova på olika saker. Det är samma sak där, att vi försöker få in det här att biblioteket och konsten det tillhör alla. Det ska inte vara bara för personer som kan läsa och skriva svenska obehindrat, utan att det finns något annat där som man kan hämta. Något som alla kan hitta.

I intervjuerna används också kultur för att beteckna kreativa och självuttryckande aktiviteter. Här handlar det framför allt om sådant som sker i klassrummet, men det kan också handla om aktiviteter som andra institutioner erbjuder de nyanlända.

Vi samarbetar med Kulturskolan för de har en kör för nyanlända.

Vi har låtskrivarlinje ... Vi kommer att sätta ihop en grupp från etableringen med låtskrivarna. Låtskrivarna ska få intervju etableringskursen och sedan ska de skriva musik utifrån det.

Förutom att diskutera kultur som något som konsumeras och ibland produceras innehåller intervjuerna ett annat kulturbegrepp som ligger närmare kulturbärare eller kultur som arv. Här används kultur för att peka ut och förklara skillnader mellan människor. Folkhögskolorna beskrivs som en plats där värderingar och normer som är gångbara i den svenska föreställda gemenskapen förmedlas och förklaras. Deltagarna uppfattas i sin tur som bärare av olika kulturer, något som används som modell för att förklara bland annat

deras inställning till utbildning. Eftersom kultur blir den dominerande förklaringsmodellen – snarare än exempelvis klass eller utbildningsvana – blir det oklart om ifall intervjuerna i själva verket söker upprätta gränserna mellan olika föreställda gemenskaper (Anderson 1993).

De är med när vi firar midsommar och vid julfirandet och så där. Svenska traditioner, det är de ju med på.

Etableringskursen, de har lagat så här mat ibland, som de har bjudit andra på. För att deras kultur också ska visas. Så att det blir liksom på båda hållen.

Att laga mat, det är ju att visa upp sin egen kultur och vara stolt över sin egen kultur. För några veckor sedan lagade de mat till oss [otydlig syftning: oss i läraryrket? oss svenskar?] där nere. Om några veckor så vänder den läraren på det och då är det bara svensk mat. Det kan man ju lägga upp lektioner kring en hel vecka. Hur hanterar man råvaror här? Varför lägger man in sill?

Liksom sker i Folkbildningsrådets rapporter och uppföljningar (Lindell m.fl. 2017b; Svensson 2016), använder intervjupersonerna kultur för att förklara deltagarnas inställning till folkbildningen.

Det var ett motstånd i början, brukar det alltid vara, för att många kommer från en kultur där man ska ha ett papper, det här ska du göra. Där det är mer test och mer strukturerat. Och här kan det vara lite flummigt för vissa. Men en månad in i kursen så, så ser man det här med att man inte behöver sitta och jobba med ett papper utan man kan bara sitta och prata svenska så har man faktiskt ökat sin kunskapsnivå.

Det blir också en chock för dem, för folkbildningspedagogiken är ju väldigt annorlunda mot vad de oftast är vana vid. De är oftast vana vid att läraren står längst fram och predikar och säger att det ska vara tyst. Och sedan här säger vi: "Men vad vill du göra?" Alltså, använder en mycket mer inkluderande pedagogik.

Vi tycker att det är viktigt att just den här folkhögskoleandan finns med. Det här tänket att ... Så är det personer som kanske är vana vid en helt annan, alltså, lärar–elev-kultur, att det ska vara väldigt strikt ...

Intervjuerna innehåller exempel på att mötet med nyanlända deltagare gör att folkbildarna upptäcker sig själva som svenska. I intervjuerna följs tankarna på deltagarnas kulturella särart upp med spekulationer kring vilka kulturella särdrag som förenar svenskar.

Det har gett oss massa insikter om kulturskillnader. Massa insikter om att man kan se på världen på många olika sätt. Och vi har också utvecklat pedagogiska metoder ... Allting fungerar ju inte, man kan inte gå in på Etableringskursen och ha en lektion på samma sätt som på Beteendevetarlinjen. [En lärare berättade efter att haft en lektion på etableringskursen:] "Det är helt andra frågor jag får där än på fritidsledarutbildningen!" Det blir en helt annan förståelse för det svenska samhället. Det blir som att de har andra glasögon på sig, så när man går ner där och är med dem då ser man saker på ett annat sätt.

Föreningsliv är ju ett sätt som vi bygger ... Svenskarna har ju mycket ... Vi har ju byggt upp vårt samhälle på föreningar. Vi har ju jättemycket sådant. Den föreningstraditionen finns inte i alla kulturer.

Sammanfattningsvis orsakar kulturbegreppet friktion i intervjuerna eftersom kulturbegreppet knappast är entydigt. Intervjupersonerna använder kulturbegreppet för att skapa mening åt arbetet med nyanlända på vissa vis. Ytterst blir kultur den förklaringsmodell som intervjupersonerna tillämpar för att sätta ord på skillnaderna mellan sig själva och de nyanlända deltagarna. Folkhögskolan beskrivs som en svensk institution och folkbildarna som förmedlare av det svenska, medan de nyanlända deltagarna uppfattas som bärare av (de olika) kulturerna de tillhör. Detta bruk av kulturbegreppet kan befästa de skillnadskategorier som de intervjuade folkbildarna samtidigt anser att folkhögskolan upphäver.

Figur 9 ger överblick över de olika användningar av kulturbegreppet som förekommer i intervjuerna. I bilden konceptualiseras två dimensioner av kulturbegreppet. Den vertikala axeln beskriver kultur som aktivitet respektive norm. Med aktivitet menar vi skapande aktiviteter (till exempel teater, musik, film) och med norm menar vi nedärva tolkningsmönster och restriktioner för mänskligt agerande (så som hur man hälsar eller hur man agerar vid en middagsbjudning). Den horisontella axeln beskriver kultur som objektiverande respektive subjektiverande. I fältet objektiverande aktivitet kan kulturkonsumtion placeras. Det kan till exempel röra sig om att gå på teater som publik, se film på bio eller lyssna på musik. I fältet subjektiverande aktivitet utövar deltagaren själv kultur, det vill säga spelar instrument, sjunger, dansar, spelar teater, berättar. I fältet objektiverande norm uppfattas deltagaren som en arvtagare av kultur. Deltagaren kan inte själv välja utan får kulturarvet föreskrivet för sig. När deltagaren är en kulturbärare är han eller hon i fältet subjektiverande norm där deltagaren själv ger uttryck för "sin" kultur.

	Objektiverande	Subjektiverande
Aktiverande	<i>Konsument</i>	<i>Kreatör</i>
Normerande	<i>Arvtagare</i>	<i>Bärare</i>

Figur 9. Kulturbegreppets dimensioner och kulturutövarens position

Vi menar att denna konceptuella modell kan vara intressant att utgå från när kulturbegreppet diskuteras vidare. Vi har funnit att alla dessa fyra dimensioner finns med när vi undersöker folkhögskolorna arbete med nyanlända utifrån kulturbegreppet, dock utifrån olika syften. De olika delarna kan även ha olika utfall. De objektiverande fälten (konsument och arvtagare) kan vara exkluderande, men de kan även vara nödvändiga delar för att komma in i det svenska samhället. De subjektiverande fälten (kreatör och bärare) kan vara inkluderande då deltagaren får själv delta aktivt, men de kan bli exkluderande om detta endast sker

för den egna etniska gruppen. Vi menar dock att dessa dimensioner är viktiga att diskutera och att de kan vara en utgångspunkt för folkhögskolornas fortsatta arbete med kultur.

8 Slutsatser och diskussion

På uppdrag av Region Skåne har Malmö universitet kartlagt folkbildningens arbete med nyanlända. Med en enkät och fördjupande kvalitativa intervjuer har studien sammanställt folkhögskolornas olika aktiviteter som är inriktade på nyanlända flyktingar. Den belyser framför allt de moment Etableringskurs på folkhögskola och Svenska från dag 1 innehöll under hösten 2017 då datainsamlingen genomfördes. Studien har också undersökt hur folkhögskolornas personal berättar om och resonerar kring sitt arbete med de nyanlända. På så vis förmedlar studien folkbildarnas bild av hur utbudet och dess innehåll har förändrats över tid, samt av hur folkhögskolorna reflekterar kring verksamheterna. Kultur och integration har varit två centrala undersökningsområden, men även specifika användningar av folkbildningsbegreppet i relation till flyktingmottagandet har diskuterats.

2014 blev startskottet för folkhögskolornas nuvarande verksamheter riktade till nyanlända. Etableringskursen är den stora utbildning som erbjuds. Svenska från dag 1 blev en stor verksamhet under hösten 2015 och under 2016, men drivs i betydligt mindre omfattning och på färre platser än Etableringskursen. Flera folkhögskolor har ansökt om rätt att ge Svenska för invandrare (SFI). Folkhögskolornas internat har i omgångar använts som HVB-hem och för kursen Folkhögskolespåret. Studiemotiverande folkhögskolekurs (SMF) och Allmän kurs ges båda med språkstöd har tillkommit senare. Till detta kommer aktiviteter vid sidan om utbildningsprogrammen, till exempel den "integrationsgympa" som Österlens folkhögskola erbjuder både nyanlända och kommuninvånare i Tomelilla.

Utifrån enkäten får vi bilden av att folkhögskolornas arbete med nyanlända som relativt traditionellt. Det mesta av undervisningen sker i klassrum. Intervjuerna specificerar däremot vad som sker i klassrummen och även den speciella miljö som folkhögskolorna utgör. Undervisningen i klassrummen beskrivs som individanpassad och utgående ifrån deltagarnas intressen och erfarenheter. Samtidigt lyfts deltagande i folkhögskolan som institutionell miljö fram som en del av metodiken. Folkhögskolorna är en lärande miljö som erbjuder en uppsjö av aktiviteter som alla syftar till förverkligande av mänsklig potential.

Vad erbjuder folkhögskolorna som syftar till integration? Förutom språkträning innehåller kurserna flera moment som förbereder för att leva och arbeta i Sverige. Därutöver beskriver folkhögskolornas personal folkhögskolan som en trygg miljö, där kategorin nyanländ upplöses i den större kategorin "deltagare". Folkhögskolan beskrivs som en mötesplats. De nyanlända deltagarna får möjlighet att träffa deltagare från andra kurser, men folkhögskolan beskrivs också som en öppning mot det omgivande samhället. Det finns således en potential för folkhögskolan att medverka till formeringen de nyanländas överbyggande sociala kapital.

Personalen diskuterar kultur som en pedagogisk resurs, det vill säga något som kan väcka diskussion och således både språkträning som diskussion om deltagarnas erfarenheter och det svenska samhället. Kulturaktiviteter kan också diskuteras som ett sätt att garantera vissa sociala rättigheter, såsom tillträde till de resurser som erbjuds av till exempel folkbibliotek. Enkäten visar dock att kulturaktiviteter används i relativt begränsad omfattning. Deltagarna blir oftare publik än kultur kreatörer.

Folkbildningsrådets rapporter och uppföljningar ger bilden av att folkbildningen tillför något unikt och framgångsrikt till etableringsarbetet i Sverige. Folkbildningen har på kort tid kunnat ställa om sina verksamheter och möta samhällets behov av att ge nyanlända en meningsfull vardag som också förbereder de som får sina asylskäl godkända för ett liv i Sverige. Folkbildningspedagogiken som bygger på deltagarnas eget upptäckande utifrån tidigare erfarenheter passar för att bearbeta upplevelserna av migration och ankomst. Språkinlärning går hand i hand med undersökningar av samhällsliv och kultur. Folkhögskolornas institutionella miljö, där människor med olika bakgrunder och målsättningar blandas. Vår kartläggning stämmer överens med denna bild.

Kartläggningen av folkhögskolornas arbete med nyanlända i Skåne identifierar även en annan utmaning. Folkbildningens idéer och praktiker bemöter och konstituerar de nyanlända i första hand som deltagare. Samtidigt har kulturbegreppet återinfört gränsdragningar mellan föreställda kulturella gemenskaper. En anledning till detta kan vara att passiva kulturuttryck har fått företräde framför aktiva. I kulturaktiviteter blir kultur något som konsumeras istället för att skapas. När kultur diskuteras som norm får kulturarvet företräde. Kultur blir något fast, som betraktas, snarare än något människor skapar tillsammans här och nu.

Folkhögskolornas arbete med nyanlända kan göra folkbildningen till en förnyare av mottagandets socialpedagogik, på sätt som påminner om hur folkbildningen tidigare fungerat som förnyare av utbildningssystemet (Larsson 2005). Samtidigt finns det en risk att arbetet med nyanlända tydligare gör folkbildningen till en del av statsapparaten, och skapar en utsatthet för en ekonomisk rationalitet som tar ifrån folkbildningens praktiker sin särart. En fråga att diskutera är vad som kan komma att driva utvecklingen åt det ena eller det andra hållet.

Referenser

- Anderson, Benedict. 1993 (1983). *Den föreställda gemenskapen: Reflexioner kring nationalismens ursprung och spridning*. Översatt av Sven-Erik Torhell. Göteborg: Daidalos.
- Andersson, Mats, Göran Göransson och Frederic Täckström. 2016. *En iskall i Khartoum: Femtio år on the road med folkhögskolan i Tomelilla*. Mölle: Stilbildarna i Mölle.
- Arvidson, Lars. 2005. "Bildningsrevolutionen – hur gick den till?". *Folkbildning – samtidig eller tidlös? Om innebörder över tid*. Redigerad av Ann-Marie Laginder och Inger Landström. Linköping: Mimer, Institutionen för beteendevetenskap, Linköpings universitet.
- Attefall, Stefan och Ingegerd Wärnersson. "För många nyanlända går vägen till integration idag via en folkhögskola." *Helsingborgs dagblad*, 29 januari 2018.
- Bernerstedt, Mats och Marie Håkansson. 2017. *Folkbildning med asylsökande 2016: Svenska från dag ett och Vardagssvenska i studieförbund och folkhögskolor*. Folkbildningsrådet.
- Bunar, Nihad. 2015. "Inledning". *Nyanlända och lärande: Mottagande och inkludering*. Redigerad av Nihad Bunar. Stockholm: Natur & kultur.
- Dahlgren, Ethel; Agneta Hult; David Hamilton och Tor Söderström. 2005. "Folkbildare och folkbildningssjälen – tidlös men omskapad?". *Folkbildning – samtidig eller tidlös? Om innebörder över tid*. Redigerad av Ann-Marie Laginder och Inger Landström. Linköping: Mimer, Institutionen för beteendevetenskap, Linköpings universitet.
- Håkansson, Peter. 2015. "Folkbildningen och det sociala kapitalet". *Educare*. Redigerad av Johan Söderman och Björn Sundmark. Malmö: Lärande och samhälle, Malmö högskola: 31–52.
- "Eslövs folkhögskola." Sidan besökt 20 februari 2018. <http://www.eslovsfhsk.se>.
- Kratz, Åsa och Monica Fällström. "Folkhögskolorna främjar integration". *Sundsvalls tidning*, 25 maj, 2017.
- Kvale, Steinar och Svend Brinkmann. 2009 (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Översatt av Sven-Erik Torhell. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Larsson, Staffan. 2005. "Förnyelse som tradition". *Folkbildning – samtidig eller tidlös? Om innebörder över tid*. Redigerad av Ann-Marie Laginder och Inger Landström. Linköping: Mimer, Institutionen för beteendevetenskap, Linköpings universitet.
- Lindell, Erik; Erica Righard och Jens Lejhall. 2017a. *Studiemotiverande folkhögskolekurs: Perspektiv på folkbildning som arbetsmarknadsåtgärd*. Folkbildningsrådet.
- Lindell, Erik; Erica Righard och Jens Lejhall. 2017b. *Etableringskurs på folkhögskola: Perspektiv på folkbildning som arbetsmarknadsåtgärd*. Folkbildningsrådet.
- Lorentz, Hans. 2015. *Svensk folkbildning: En introduktion: Hur det var förr och vad det kan betyda i dag*. Helsingborg: Interfuturum förlag.

Nordzell, Anita; Marie Håkansson; Jocke Kellokumpu och Klas Rydenstam. 2017. *Cirkeldeltagare från andra länder*. Folkbildningsrådet.

Sewell, William. 1999. "The concept(s) of culture". *Beyond the cultural turn: New directions in the study of society and culture*. Redigerad av Victoria Bonnell och Lynn Hunt. Berkeley: University of California press.

Skolverket. 2016. *Utbildning för nyanlända*. Skolverkets allmänna råd. Stockholm: Skolverket.

Svensson, Lena. 2016. *Etableringskurs på folkhögskola: Kvalitativ uppföljning hösten 2015*. Folkbildningsrådet.

Tomelilla folkhögskola under 60 år. 1967. Opubl. häfte.

Williams, Raymond. 1983 (1976). *Keywords: A vocabulary of culture and society*. Utökad uppl. London: Fontana.

"Österlens folkhögskola." Sidan besökt 20 februari 2018. <http://www.osterlen.fhsk.se>.

Överenskommelse mellan folkbildningen i Skåne och Region Skåne. 2106-11-11.

Bilaga 1: Intervjuguiden

Den här intervjun ska belysa folkhögskolornas arbete med nyanlända efter hösten 2015. Intervjun kommer att spelas in och användas som material för en rapport om folkhögskolornas roll i mottagandet av nyanlända. Rapporten görs på uppdrag av Region Skåne. Deltagandet är frivilligt och du får avbryta när du vill. Även efter att intervjun är avslutad får du lov att dra tillbaka ditt deltagande. Intervjun kommer att ta ungefär 45 minuter. Är det något du vill säga eller fråga innan vi börjar?

Fråga 1: Hur arbetar du med nyanlända flyktingar?

Syftet med frågan är att få en beskrivning av folkhögskolan och av deras verksamhet med nyanlända, samt av intervjupersonens roll i detta arbete.

Fråga 2: Samarbetar du med aktörer i samhället i arbetet med nyanlända? Hur går det till?

Syftet med frågan är att få information om samarbetet med uppdragsgivare eller med aktörer i samhället. Frågan kan också ge information om på vilka sätt folkhögskolan bidrar till deltagarnas skapande av nätverk.

Fråga 3: Vilka kulturaktiviteter ingår i arbetet med nyanlända? Vad tillför dessa?

Syftet med frågan är att få information om vilka kulturaktiviteter som förekommer, men också om vad intervjupersonen menar med kultur samt vilka innebörder kulturbegreppet får i verksamheten.

Fråga 4: Vad är speciellt med att arbeta med nyanlända på en folkhögskola?

Syftet med frågan är att få information om hur intervjupersonen ser på folkbildning och vad intervjupersonen menar att folkbildningen kan ge nyanlända. Frågan fungerar också som summering. ... Hur ser en typisk vecka ut? ...

Fråga 5: Har du det du behöver för att genomföra utbildningarna med nyanlända på ett bra sätt?

Syftet med frågan är att få information om utmaningar och behov.

Jag tackar för intervjun. Jag påminner om frivilligheten och rätten att dra sig ur utan att ge förklaring. Jag ger kontaktinfo till Peter Håkansson och mig själv, samt kort skriftlig beskrivning av projektet. Jag frågar om hur det kändes att bli intervjuad. Jag ställer någon avrundade fråga som tar intervjupersonen tillbaka in i det egna schemat.